

Handleiding bezoekregeling

‘Hoe pakken we het aan?’

Een onderzoek naar een visie en richtlijnen voor
Trias Jeugdhulp Pleegzorg en Bureau Jeugdzorg Overijssel
bij het organiseren van een bezoekenregeling.

Projectresultaat

In het kader van de beroepstaak Onderzoek & Innovatie
in opdracht van Trias Jeugdhulp.

Auteur:

Elise Schrottenboer

Opleiding Pedagogiek van de Faculteit Gezondheid, Gedrag en Maatschappij,
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Begeleider vanuit de opleiding:

Eric Siebenheller

Opdrachtgever:

Trias Jeugdhulp Pleegzorg

Begeleider vanuit Trias Jeugdhulp:

Tine Leeuwenkamp

Juni 2009

Inhoud

Inleiding	3
Gedicht	4
Samenvatting onderzoek	5
Handleiding	7
- Baby – peuter (0 - 2 jaar)	8
Specifieke richtlijnen voor kinderen in deze leeftijd.	9
- Peuter – kleuter (2 - 4 jaar)	12
Specifieke richtlijnen voor kinderen in deze leeftijd.	13
- Basisschoolperiode (4 - 12 jaar)	16
Specifieke richtlijnen voor kinderen in deze leeftijd.	17
- Vroege adolescentie (12 - 18 jaar)	20
Specifieke richtlijnen voor kinderen in deze leeftijd.	21
- Algemene richtlijnen	24
Algemene richtlijnen voor het organiseren van een bezoeksregeling.	25

Inleiding

Dit document is bedoeld voor pleegzorgbegeleiders van Trias Jeugdhulp Pleegzorg en voor gezinsvoogden van Bureau Jeugdzorg Overijssel. Daarnaast zijn ook andere geïnteresseerden vrij om dit document te lezen.

In dit document wordt allereerst een samenvatting gegeven van het onderzoek dat is uitgevoerd binnen Trias Jeugdhulp. Vervolgens wordt het projectresultaat gepresenteerd en onderbouwd vanuit de resultaten die het onderzoek heeft opgeleverd. Zo wordt er een onderscheid gemaakt in de leeftijdsfasen 0-2, 2-4, 4-12 en 12-18 jaar. Per leeftijdsfase worden specifieke richtlijnen weergegeven. Ook worden er algemene richtlijnen geformuleerd die voor kinderen in alle leeftijden gelden bij het organiseren van een bezoekenregeling.

Voor de lezer van dit document is het volgende nog van belang: Opgemerkt moet worden dat er steeds gekeken moet worden of de leeftijdsfase van een kind correspondeert met de ontwikkelingsleeftijd waarop een kind op dat moment functioneert: wanneer een kind een kalenderleeftijd van vier jaar heeft, maar nog werkt aan de ontwikkelingsopgaven horende bij een kind van twee jaar, dan moet het organiseren van een bezoekenregeling aansluiten bij de leeftijd van twee jaar waarop het kind dan functioneert.

Een pleegkind

Ik heb veel broers en zussen,
daar komt niemand tussen.

Dit komt omdat wij wonen bij andere mensen,
dat is het beste wat onze ouders konden wensen.

Iedereen heeft zijn eigen verhaal,
het woord pleegzorg staat hier centraal.
Ik ben het gewend om zo op te groeien,
om op die manier in het leven te bloeien.

Ik vind het hier fijn,
ik kan mij het ook niet voorstellen bij mijn eigen ouders te zijn.
Soms is het wel moeilijk om uit te leggen,
omdat je het niet zo 1,2,3 kan zeggen.

Mijn ouders konden niet voor mij zorgen,
want zij hadden allerlei zorgen.
Daarom woon ik niet meer thuis,
dus nu woon ik bij mijn pleegouders in huis.

Ik zie mijn eigen moeder een paar keer in het jaar,
en daar herkennen we dingen van elkaar.
Voor de rest vind ik het wel goed,
ik ga een gelukkig leven tegemoet.

Geschreven door:
Een pleegkind

Samenvatting onderzoek

In dit hoofdstuk zullen de hoofdlijnen van het onderzoek beschreven worden.

Onderwerpsafbakening

Binnen Trias Jeugdhulp Pleegzorg wordt er bij het organiseren van een bezoekenregeling zo goed mogelijk rekening gehouden met de leeftijdsfase en de (emotionele) ontwikkeling van een kind. Tijdens een bezoekenregeling staat het ontwikkelingsbelang van een kind voortdurend centraal. Het centrale probleem is het ontbreken van een gezamenlijke visie en richtlijnen zowel binnen Trias Jeugdhulp als in de samenwerking met Bureau Jeugdzorg. Er zijn geen theoretische uitgangspunten bij het organiseren van een bezoekenregeling met betrekking tot de ontwikkelingsfasen van een kind. Ook ontbreken er praktische richtlijnen onder andere ten aanzien van de plaats waar een bezoekenregeling het beste kan worden gehouden, hoe lang, hoe vaak, wie erbij moeten zijn en welke activiteiten er tijdens een bezoekenregeling gedaan kunnen worden om het contact te stimuleren. Ook deze praktische richtlijnen moeten gebaseerd zijn op theoretische uitgangspunten met betrekking tot de ontwikkelingsfasen van een kind. Bijkomend probleem is dat er onvoldoende gegevens zijn met betrekking tot de betekenis die een bezoekenregeling heeft voor de betrokkenen. Uit de literatuur blijkt dat de diverse betrokkenen bij een bezoekenregeling een rol hebben en blijkt ook dat er ruimte is voor een inbreng van de betrokkenen. In het onderzoek is er waarde gehecht aan de belangen van de betrokkenen en heeft zich daarom gericht op het in gesprek gaan met betrokkenen en het horen van alle meningen en ervaringen.

Doelstelling van het onderzoek

‘Er is een visie en er zijn richtlijnen die gedeeld worden met de betrokkenen bij een bezoekenregeling om een bezoekenregeling zo objectief mogelijk te organiseren.’

Onderzoeksvraagstelling

De onderzoeksvraagstelling welke tijdens het onderzoek centraal heeft gestaan luidt:

‘Welke richtlijnen moeten er door pleegzorgbegeleiders en gezinsvoogden gehanteerd worden bij het organiseren van een bezoekenregeling waarbij de ontwikkelingsfase van het kind als uitgangspunt dient?’

Kern van de inhoud

Allereerst heeft de onderzoeker zich inhoudelijk op het probleem georiënteerd en het probleem geanalyseerd met behulp van literatuur. Uit het literatuuronderzoek zijn theoretische richtlijnen naar voren gekomen die van belang zijn bij een bezoekenregeling gekoppeld aan de ontwikkelingsleeftijd van kinderen, te weten 0-2 jaar, 2-4 jaar, 4-12 jaar en 12-18 jaar. Na het formuleren van de onderzoeksvraagstelling, de deelvragen en de doelstelling van het onderzoek is het praktijkgericht onderzoek gestart. Tijdens het praktijkgerichte onderzoek zijn er door de onderzoeker mondelinge interviews afgenomen via gestructureerde vragenlijsten. De ondervraagde personen betreffen één

pleegkind, twee biologische ouders, vier pleegouders, vier pleegzorgbegeleiders en vier gezinsvoogden. Daarnaast zijn er twee groepsinterviews afgenomen met behulp van halfgestructureerde vragenlijsten. Zo is er een groepsinterview met de klankbordgroep afgenomen. Deze klankbordgroep vertegenwoordigt de verschillende betrokkenen bij een bezoekregeling. Het tweede groepsinterview is met pleegouders afgenomen. Naast interviews heeft ook inhoudsanalyse centraal gestaan tijdens het praktijkonderzoek. Zo is er weer nieuwe literatuur geraadpleegd en zijn eerder uitgevoerde onderzoeken van andere organisaties geraadpleegd. Gezocht is naar informatie welke voor dit onderzoek relevant zou kunnen zijn. Tot slot heeft de onderzoeker deelgenomen aan een tweetal themabijeenkomsten met pleegouders over bezoekregelingen in de pleegzorg.

Alle gegevens die het praktijkgericht onderzoek heeft opgeleverd zijn verwerkt in een codeerschema. Op basis hiervan zijn de resultaten van het onderzoek weergegeven en ook conclusies geformuleerd. Na het onderzoek geëvalueerd te hebben heeft de onderzoeker een handleiding geschreven voor medewerkers van Trias Jeugdhulp en Bureau Jeugdzorg Overijssel welke zij kunnen gebruiken bij het organiseren van een bezoekregeling.

Voornaamste conclusies

Door het onderzoek zijn er richtlijnen naar voren gekomen waar de respondenten zich gezamenlijk in kunnen vinden. Deze richtlijnen gaan over belangrijke items die een rol spelen bij een bezoekregeling, te weten: het doel van een bezoek, waar men zich door laat leiden bij een bezoekregeling, een begeleid of onbegeleid bezoek, aanwezig bij een bezoek, plaats en ruimte van een bezoek, mogelijke activiteiten tijdens een bezoek, contacten buiten een bezoekregeling om, voorbereiding en nabespreking van kind en ouder, gedrag van en kind na het bezoek, cadeautjes die ouders meenemen naar het bezoek, inspraak en invloed van een kind zelf over het bezoek, voorgeschiedenis van een kind, hoe pleegkinderen hun ouders moeten aanspreken, gewenst handelen van de pleegzorgbegeleider en de gezinsvoogd, positief gedrag van de biologische ouders, tips, graag geziene veranderingen bij een bezoekregeling, de ideale bezoekregeling en overige relevante informatie. Zo geven de respondenten aan dat het voornaamste doel van een bezoekregeling het contact en de interactie tussen ouder en kind is, dat de voorbereiding en nabespreking van een bezoekregeling voor zowel de ouder als het kind belangrijk wordt gevonden, dat een verandering in het gedrag van het kind na een bezoekregeling normaal wordt gevonden, dat acceptatie vanuit de ouders naar hun kind en de pleegouders toe als positief wordt ervaren en dat het geven van cadeautjes tot één klein cadeau moet worden beperkt. Het uitgangspunt van een bezoekregeling is veiligheid, steun en vertrouwen. Een kind moet zich tijdens een bezoekregeling veilig voelen, gesteund voelen en zich vertrouwd voelen in de situatie en omgeving.

Voor meer gedetailleerde informatie over het onderzoek, de uitvoering van het onderzoek en de resultaten welke het onderzoek heeft opgeleverd wordt de lezer verzocht het onderzoeksverslag te lezen welke te vinden is op het Intranet van Trias Jeugdhulp en Bureau Jeugdzorg.

Handleiding

Baby - peuter (0 - 2 jaar)

Baby/peuter (0 - 2 jaar)

Ontwikkelingsopgaven die in deze leeftijd centraal staan:

- Veilige gehechtheid.
- Verkennen van de omgeving, exploreren.
- Autonomie.
- Het accentueren van de positie van ik ten opzichte van de ander, individuatie.

Opvoedingstaken waar een kind in deze leeftijd behoefte aan heeft:

- In de interactie sensitiviteit en responsiviteit aanbieden aan het kind.
- Beschikbaar zijn.
- Ruimte en steun geven.

Specifieke richtlijnen voor baby's en peuters

- Zoveel mogelijk één en dezelfde opvoeder.

Een kind moet zoveel mogelijk met één en dezelfde opvoeder in aanraking komen om zich veilig te kunnen gaan hechten. Voortdurende wisseling van het kind tussen de pleegouders en de biologische ouders door regelmatig een bezoekenregeling te plannen in deze leeftijdsfase wordt daarom afgeraden.

- Een bezoekenregeling komt op de tweede plaats wanneer een kind een hechtingsrelatie moet opbouwen.

Wanneer een kind in een pleeggezin geplaatst is en het een langdurende plaatsing is of lijkt te worden, dan is het belangrijk dat het kind in het pleeggezin een veilige hechtingsrelatie opbouwt. De bezoekenregeling moet dan, in het belang van het kind, op de tweede plaats komen.

- De meest vertrouwde figuur moet bij de bezoekenregeling aanwezig zijn.

Tijdens de bezoekenregeling is het goed wanneer de meest vertrouwde figuur voor de baby, in de meeste gevallen is dit een pleegmoeder, bij de bezoekenregeling tussen de baby en de biologische ouders aanwezig is. Dit kan de baby veiligheid en vertrouwen bieden, vooral omdat in deze leeftijdsfase ook eenkennigheid en scheidingsangsten bij de baby/peuter een rol kunnen spelen.

- De biologische ouders moeten sensitief en responsief zijn tijdens een bezoekenregeling.

Het is belangrijk dat naast de pleegouders, ook de biologische ouders van het kind sensitief en responsief zijn tijdens een bezoekenregeling. Ouders kunnen sensitief en responsief zijn door het kind even aan te raken, te knuffelen, op te tillen en te brabbelen met het kind, wanneer duidelijk is

dat het kind hier op dat moment behoefte aan heeft. Sensitief en responsief gedrag van de biologische ouders kan ook zijn dat ouders het kind tijdens de bezoeken bewust even met rust laten en bewust niet aanraken. Hierdoor voelt het kind zich veilig tijdens de gecreëerde situatie en zo kan het kind de bezoeken zo positief mogelijk ervaren. De gezinsvoogd kan in dit alles een voorbereidende rol hebben naar de ouders toe.

- Een baby/peuter heeft behoefte aan een rustige omgeving met veel ruimte.

De baby/peuter heeft in deze leeftijdsfase behoefte aan een rustige omgeving, aan ruimte en moet de mogelijkheid krijgen om zelf de omgeving te gaan verkennen.

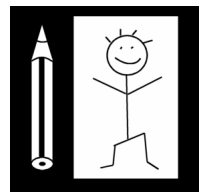
- Houd rekening met de motorische behoefte van een baby/peuter.

Tijdens een bezoeken met de biologische ouders moeten de ouders rekening houden met de motorische behoefte van de baby/peuter en hun handelen laten aansluiten op datgene waar het kind op dat moment behoefte aan heeft. Een gezinsvoogd kan de ouders hierover inlichten tijdens de voorbereiding van de ouders op de bezoeken. Het verkennen van de omgeving door de baby/peuter en het geven van ruimte kan tijdens een bezoeken gestimuleerd worden door het kind samen met de biologische ouders te laten spelen.

- Geen belcontact met de biologische ouders voor kinderen jonger dan vijf jaar.

Kinderen jonger dan vijf jaar begrijpen vaak niet wie ze aan de telefoon hebben. Beter is om de pleegouders te laten bellen met de biologische ouders om te vertellen hoe het gaat met het kind. Belangrijk is dat er vaste afspraken gemaakt worden over het belcontact. Op papier moet vastgelegd worden wie er belt en wanneer er gebeld wordt. Laat pleegouders zelf naar de biologische ouders bellen en niet andersom. Belcontact kan heel kort zijn. Belangrijk is dat, indien nodig, pleegouders hun eigen nummer afschermen tijdens het belcontact.

- Gemaakte tekeningen door peuters en foto's kunnen naar de biologische ouders worden opgestuurd of meegenomen naar een bezoeken.

- Een baby/peuter moet zo kort mogelijk op een bezoeken voorbereid worden.

Een baby kun je niet voorbereiden op een bezoeken. Wel kan een baby bewust de kleren dragen die het van de ouders heeft gekregen en speeltjes van de ouders tijdens het bezoek meenemen. Een peuter moet kort van te voren op een bezoeken voorbereid worden, omdat een peuter nog geen tijdsbesef heeft ontwikkeld, wanneer onzeker is of ouders gemaakte afspraken wel na zullen komen en wanneer er angst en spanningen bij het kind merkbaar zijn.

- Bespreek een bezoeken altijd na met de gezinsvoogd of pleegzorgbegeleider.

Een bezoeken kan met een baby/peuter niet nabesproken worden. Wel kan een pleegouder contact met de gezinsvoogd of pleegzorgbegeleider opnemen na een bezoeken om aan te

geven hoe het kind op het bezoek heeft gereageerd en welk gedrag het na de bezoeksregeling vertoont.

- Het gedrag van een kind voor, tijdens of na een bezoeksregeling kan aangeven hoe het kind reageert de bezoeksregeling.

Bij een jong kind is het moeilijk om te zien of het kind wel of geen bezoek met zijn ouders wil en hoe het zich voelt bij de bezoeksregelingen. Het gedrag van het kind voor, tijdens of na de bezoeksregeling kan hierbij een rol spelen en duidelijk maken hoe een kind reageert op de bezoeksregeling. Ook kan worden afgegaan op dat wat de pleegouders vertellen.

- Besprek met de ouders hoe het kind de ouders en de pleegouders aanspreekt.

Bij kinderen die jong in een pleeggezin gekomen zijn is niet te voorkomen dat zij hun pleegouders papa en mama noemen. Voor biologische ouders kan dit een pijnlijke ervaring zijn tijdens de bezoeksregeling. Het is belangrijk dat dit tijdens de voorbereiding aan ouders uitgelegd wordt.

- Activiteiten tijdens een bezoeksregeling.

- o Knuffelen,
- o baby vasthouden,
- o samen brabbelen,
- o de fles of een fruithapje geven,
- o in bad doen,
- o een eindje gaan lopen.

Belangrijk is dat er een ruimte is om een kind te verschonen of in bad te doen. Ook moet er een bank met kussens zijn zodat een ouder lekker met de baby kan zitten. Verder kan aan pleegouders gevraagd worden wat het kind leuk vindt om te doen. De invulling van een bezoeksregeling moet zoveel mogelijk bij ouders zelf worden neergelegd. Voor veel ouders is het echter moeilijk om invulling aan een bezoeksregeling te geven, omdat ouders beperkt kunnen zijn en eigen problematiek zoals psychische labiliteit of minder begaafdheid bij de ouders zelf een rol kunnen spelen. Een gezinsvoogd begeleidt ouders hierin.

Peuter - kleuter (2 - 4 jaar)

Peuter/kleuter (2 - 4 jaar)

Ontwikkelingsopgaven die in deze leeftijd centraal staan:

- Omgaan met leeftijdsgenoten.
- Sekserol- identificatie.
- Internaliseren van maatschappelijke eisen.
- Representatieve vaardigheden.

Opvoedingstaken waar een kind in deze leeftijd behoefte aan heeft:

- Sensitief zijn voor het cognitieve niveau van het kind.
- Positief en bevestigend omgaan met het kind.
- Soepel omgaan met ambiguïteit van het kind.
- Disciplineren.
- Seksespecifieke benadering.

Specifieke richtlijnen voor peuters en kleuters

- Zorg voor uitnodigend spelmateriaal in de ruimte waar het bezoek plaatsvindt.
Leeftijdsgenoten beginnen in deze fase een grotere rol te spelen. In deze leeftijdsfase treden soms episodes van samen spelen op en speelobjecten vervullen een belangrijke rol. In de bezoeksregeling kan hierop worden aangesloten door uitnodigend spelmateriaal in de ruimte van het bezoek neer te leggen, dat tevens de cognitie en taal van een kind kan bevorderen. Grote aandacht moet er ook zijn voor het 'samen' spelen tussen ouder en kind.
- Bereid ouders voor op gedrag van het kind dat kenmerkend is voor de ontwikkelingsleeftijd.
Een kind in deze leeftijdsfase kan koppig zijn. De opvoedingsopgave beschrijft dat de opvoeder soepel om moet kunnen gaan met de ambiguïteit van het kind. De pleegzorgbegeleider en gezinsvoogd moeten weten wanneer een kind in deze fase zit, zodat zij de biologische ouders hierop kunnen voorbereiden tijdens een bezoeksregeling. Belangrijk is om in deze fase niet iets te verzinnen wat het kind niet kent en niet wil, maar doe iets wat herkenbaar is voor het kind.
- Zorg ervoor dat ouders aandacht hebben voor hun kind en interesse tonen in hun kind.
De ouders kunnen positief zijn naar het kind door aandacht en interesse te tonen, bijvoorbeeld door te zeggen: 'Goed gedaan', 'Dat heb jij mooi gemaakt!' Hierdoor kan het kind steun ervaren van zijn biologische ouders en kan het vertrouwen van het kind groeien.
- Bereid een kind altijd voor op een bezoeksregeling.
Pleegouders moeten een peuter/kleuter kort van te voren voorbereiden op een bezoeksregeling, bijvoorbeeld door te zeggen: 'Zullen we eens gaan kijken of papa en mama daar ook zijn? Dan

kunnen jullie even samen spelen.' Bouw ook altijd een onzekerheidsfactor in door te zeggen dat papa en mama ook de trein gemist kunnen hebben of zich verslapen kunnen hebben.

Belangrijk is ook dat een peuter/kleuter kort van te voren voorbereid wordt, vanwege het nog niet ontwikkelde tijdsbesef bij een kind in deze leeftijd. Het kind kan het nog niet overzien wanneer het enkele dagen van te voren al op een bezoekenregeling wordt voorbereid. Daarnaast moet een kind kort van te voren op een bezoek worden voorbereid wanneer er bij het kind angst en spanningen merkbaar zijn.

- Bespreek een bezoekenregeling na met een kind wanneer blijkt dat het hier behoefte aan heeft.
Wanneer blijkt dat een kleuter zelf graag wil praten over de bezoekenregeling, dan moet een bezoekenregeling met het kind nabesproken worden. Na elk bezoek moet een kind dan wel de kans krijgen om zijn verhaal kwijt te kunnen aan de pleegouders. Zo kan een pleegouder na elk bezoek, of pleegouder er nu wel of niet bij is geweest, kort even met het pleegkind nabespreken hoe het bezoek gegaan is. Dit kan het kind helpen om het bezoek af te sluiten en weer verder te gaan.
- Geen belcontact met de biologische ouders voor kinderen jonger dan vijf jaar.
Kinderen jonger dan vijf jaar begrijpen vaak niet wie ze aan de telefoon hebben. Beter is om de pleegouders te laten bellen met de biologische ouders om te vertellen hoe het gaat met het kind. Belangrijk is dat er vaste afspraken gemaakt worden over het belcontact. Op papier moet vastgelegd worden wie er belt en wanneer er gebeld wordt. Laat pleegouders zelf naar de biologische ouders bellen en niet andersom. Belcontact kan heel kort zijn. Belangrijk is dat pleegouders, indien nodig, hun eigen nummer afschermen tijdens het belcontact.
- Gemaakte tekeningen door peuters/kleuters kunnen naar de biologische ouders worden opgestuurd of meegenomen worden naar een bezoekenregeling.
- Het gedrag van een kind voor, tijdens of na een bezoekenregeling kan aangeven hoe het kind tegenover de bezoekenregeling staat.
Bij een jong kind is het moeilijker om te zien of het kind wel of geen bezoek wil en hoe het zich voelt bij de bezoekenregelingen. Het gedrag van het kind voor, tijdens of na de bezoekenregeling kan dan een grote rol spelen. Bij kleine kinderen kan ook afgegaan worden op dat wat pleegouders vertellen.
- Met een kleuter kunnen activiteiten gedaan worden in de vorm van een spelletje.
De taalontwikkeling gaat gepaard met de ontwikkelingsopgave representatieve vaardigheden. Zo kan er al meer gedaan worden in de wederkerigheid van een spelletje.

- Bespreek met de ouders hoe het kind de ouders en de pleegouders aanspreekt.

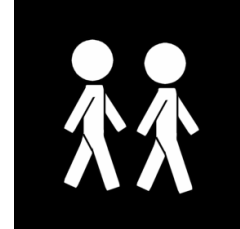
Bij kinderen die jong in een pleeggezin gekomen zijn is niet te voorkomen dat zij hun pleegouders papa en mama noemen. Voor biologische ouders kan dit een pijnlijke ervaring zijn tijdens de bezoekenregeling. Het is belangrijk dat dit tijdens de voorbereiding aan ouders uitgelegd wordt.

- Reik de biologische ouders handvatten aan om activiteiten te ondernemen die een beroep doen op het ontwikkelen van representatieve vaardigheden bij het kind.

In de periode van 2 - 4 jaar is de cognitieve vaardigheid van het onthouden van dingen belangrijk en bij spel en imitatie speelt het je iets kunnen voorstellen (representeren) dat er tijdelijk niet meer is een rol. Tijdens een bezoekenregeling is het daarom een idee om de biologische ouders handvatten aan te reiken om activiteiten met hun kind te gaan ondernemen die een beroep doen op de representatieve vaardigheid van een kind. Hier kan gedacht worden aan bijvoorbeeld kiekeboespelletjes en verstopspelletjes.

- Activiteiten tijdens een bezoekenregeling.

- o Samen spelen met duplo,
- o een spelletje doen,
- o kiekeboespelletjes,
- o verstopspelletjes,
- o samen kleren kopen,
- o kleien,
- o fietsen,
- o koekjes bakken,
- o samen een boekje lezen,
- o wandelen,
- o spelen met handpoppen.

Aan pleegouders kan gevraagd worden wat het kind leuk vindt om te doen. De invulling van een bezoekenregeling moet echter zoveel mogelijk bij ouders zelf worden neergelegd. Ouders moeten aansluiten bij het kind en rekening houden met de wensen van het kind. Voor veel ouders is het moeilijk om invulling aan een bezoekenregeling te geven, omdat ouders beperkt kunnen zijn en eigen problematiek zoals psychische labiliteit of minder begaafdheid bij de ouders een rol kunnen spelen. Een gezinsvoogd begeleidt ouders hierin.

Basisschoolperiode (4 - 12 jaar)

Basisschoolperiode (4 - 12 jaar)

Ontwikkelingsopgaven die in deze leeftijd centraal staan:

- Het vermogen van het kind om de positie van een ander in te nemen (decentratie).
- Acceptatie door leeftijdgenoten.
- Lezen.
- Schrijven.
- Rekenen.
- IJver, voldoening krijgen van het voltooien van schoolse taken.

Opvoedingstaken waar een kind in deze leeftijd behoefte aan heeft:

- Gelegenheid geven voor omgang met leeftijdsgenoten.
- Schools onderricht.
- Waarderen van schoolse prestaties.
- Democratische en warme opvoedingsstijl.

Specifieke richtlijnen voor kinderen in de basisschoolleeftijd

- Een pleegkind moet bij zijn pleegouders warmte en wederkerigheid ervaren.
- Een pleegkind moet acceptatie tussen de pleegouders en de biologische ouders ervaren.

- Het kind heeft er behoefte aan dat ouders begrip en interesse tonen.

Ouders kunnen hun waardering uitspreken tegenover het kind, door het kind positieve aandacht te geven, bijvoorbeeld door te zeggen: 'Wat knap van je, Wat een leuke vriendjes heb jij, Wat kun je dat al goed'.

- Het kind heeft er behoefte aan dat ouders aan de schoolse taken van het kind een positieve waardering toekennen.

Tijdens een bezoekenregeling kunnen de ouders dit stimuleren door bijvoorbeeld te vragen naar hoe het met het kind gaat op school en wat het kind al geleerd heeft op school. Wanneer ouders hier een positieve waardering aan toekennen, bijvoorbeeld door aan te geven dat ze het knap van hun kind vinden dat het al zoveel geleerd heeft, dan geeft dit het kind zelfvertrouwen en kan het kind steun ervaren van zijn biologische ouders. Dit draagt bij aan een positieve ervaring van de bezoekenregeling door het kind. Ouders kunnen ook hun kind een boekje laten voorlezen of het samen lezen tijdens een bezoekenregeling. Zo kan het kind naar de ouders toe laten horen hoe goed het al kan lezen en krijgen de ouders een kans om hun waardering hierover uit te spreken

naar het kind toe. Tijdens een bezoekenregeling kan er ook gedacht worden aan een gesprekje tussen de biologische ouders en het kind om wederzijds contact te creëren, bijvoorbeeld over iets wat het kind leuk vindt, over hobby's, over vriendjes, over wat het op school geleerd heeft.

- Pleegouders en biologische ouders moeten het kind steun bieden wanneer het kind groeiende interesse in de vroegere thuissituatie aan het ontwikkelen is.

Belangrijk is dat zowel de pleegouders als de biologische ouders het kind hier steun in bieden en dat de pleegouders een neutrale houding aannemen tegenover de biologische ouders en andersom. Zo ervaart het kind optimale steun van beide ouders. Tijdens een bezoekenregeling kan het een idee zijn om het kind samen met de biologische ouders foto's te laten bekijken. Ook kan het kind samen met zijn biologische ouders werken aan een levensboek. Een levensboek is een boek waarin pleegkinderen hun leven met behulp van foto's en tekst kunnen vastleggen, onder andere om gebeurtenissen en ervaringen te verwerken en een plekje te kunnen geven.

- Aan een kind in de basisschoolleeftijd kan vaker gevraagd worden wie het zelf graag bij een bezoekenregeling aanwezig wil hebben.

Het is goed dat kinderen en pubers in de basisschoolleeftijd vaker zelf zouden mogen aangeven wie zij graag bij een bezoek aanwezig willen hebben. Dit past namelijk bij de ontwikkelingsopgave in de leeftijd 4-12, te weten het vermogen van een kind om een positie van een ander in te nemen. Meer informatie over de aanwezigheid bij een bezoekenregeling is te vinden onder de algemene richtlijnen.

- Een kind in de basisschoolleeftijd moet altijd voorbereid worden op een bezoekenregeling.

Vanaf ongeveer acht jaar heeft een kind meer tijdsbesef ontwikkeld. In de voorbereiding van een kind op de bezoekenregeling kan het kind ook zelf nadenken over wat het wil gaan doen tijdens een bezoekenregeling. Bij een kind vanaf ongeveer negen jaar en dat plezier beleeft aan de bezoekenregelingen, kan het kind een schema krijgen waarop het zelf kan zien wanneer er weer een bezoekenregeling is. Het kind kan dit bezoekschema bijvoorbeeld op zijn kamer hangen. Ook kan een kind worden voorbereid op een bezoekenregeling door het visueel te maken voor een kind met behulp van pictogrammen en foto's.

- Bespreek een bezoekenregeling na met een kind wanneer blijkt dat het kind hier behoefte aan heeft.

Wanneer blijkt dat een kind zelf graag wil praten over de bezoekenregeling, dan moet een bezoekenregeling met het kind nabesproken worden. Na elk bezoek moet een kind de kans krijgen om zijn verhaal kwijt te kunnen aan de pleegouders. Zo kan een pleegouder na elk bezoek, of pleegouder er nu wel of niet bij is geweest, kort even met het pleegkind nabespreken hoe het bezoek gegaan is.

- Kinderen kunnen vanaf vijf jaar belcontact met hun ouders hebben.

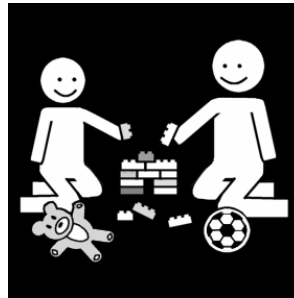
Vanaf vijf jaar kan een kind belcontact hebben met ouders, omdat een kind vanaf deze leeftijd beter kan begrijpen wie het aan de telefoon heeft. Voor meer informatie over deze richtlijn wordt de lezer verwezen naar de algemene richtlijnen.

- De rollen van de papa en mama en van de pleegouders moeten helder zijn voor een kind.

Met kinderen die op latere leeftijd in een pleeggezin zijn gekomen, wordt afgesproken hoe zij de pleegouders noemen. Soms spreken kinderen de pleegouders aan bij de voornaam, de eigen ouders blijven dan papa en mama. Dit helpt een kind om een onderscheid te maken in de rol van de ouders en de rol van de pleegouders.

- Activiteiten tijdens een bezoekenregeling.

- o Samen een spelletje doen,
- o foto's maken,
- o werken aan een levensboek,
- o sport en spelactiviteiten,
- o de stad in,
- o naar het bos,
- o fietsen,
- o creatief bezig zijn,
- o (samen) een boekje (voor)lezen,
- o samen lunchen,
- o naar het zwembad,
- o lego,
- o duplo.

De invulling van een bezoekenregeling moet zoveel mogelijk bij ouders zelf worden neergelegd. Ouders moeten aansluiten bij het kind en rekening houden met de wensen van het kind. Voor veel ouders is het moeilijk om invulling aan een bezoekenregeling te geven, omdat ouders beperkt kunnen zijn en eigen problematiek zoals psychische labiliteit of minder begaafdheid bij de ouders een rol kunnen spelen. Een gezinsvoogd kan ouders hierin begeleiden.

Vroege adolescentie (12 - 18 jaar)

Vroege adolescentie (12 - 18 jaar)

Ontwikkelingsopgaven die in deze leeftijd centraal staan:

- Emotionele zelfstandigheid.
- Omgaan met de eigen en andere sekse.
- Ontwikkeling van waardesysteem.
- Persoonlijke identiteit.
- School, beroep en samenleving.

Opvoedingstaken waar een kind in deze leeftijd behoefte aan heeft:

- Emotionele steun bieden.
- Tolerantie voor experimenten.
- Leeftijdsadequate grenzen stellen.
- Voorbeeldfunctie vervullen.
- Meer symmetrische relatie met kind aangaan.

Specifieke richtlijnen voor pubers in de adolescentiefase

- De opvoeder van de puber moet een voorbeeldfunctie vervullen voor de puber.

Het is van belang dat de opvoeder een positieve voorbeeldfunctie vervult voor de puber. Echter, wanneer de ouders ervaren hebben dat hun kind uithuis geplaatst is, dan kunnen ouders hierdoor zelf ook moeite hebben met het bepalen van hun veranderde rol ten opzichte van hun kind. De ouders behouden hun rol als ouders, maar zijn geen opvoeders meer.

- De biologische ouders kunnen hun puber emotionele steun bieden tijdens een bezoeksregeling.

Een belangrijke opgave voor pubers is het om emotionele zelfstandigheid te ontwikkelen en de relatie met de ouders opnieuw vorm te geven. Extra moeilijk is dit voor een kind wanneer het kind voor zijn gevoel geen 'echte' ouders heeft, bijvoorbeeld omdat het kind de pleegouders als echte ouders ziet, of wanneer het kind de ouders alleen op afstand ervaart. Door interesse te tonen en een positieve waardering te uiten voor toekomstplannen van de puber bieden de ouders de puber emotionele steun. Zo'n ondersteuning versterkt het zelfvertrouwen van de puber.

- De biologische ouders moeten een accepterende houding laten zien tegenover hun puber.

De positiebepaling van de puber vereist experimenteermogelijkheden die bevorderd kunnen worden door een accepterende houding van de ouders.

- Laat een puber en ouders samen een levensboek maken en foto's bekijken. Dit helpt de puber om opgedane ervaringen en gevoelens te verwerken.

Omdat de jongere in deze fase veel met zichzelf bezig is, kunnen ervaringen en gevoelens met betrekking tot de voorgeschiedenis een rol gaan spelen. In de adolescentiefase speelt de fase van

losmaking door de puber van de ouders een rol. Dit proces van losmaking is moeilijk voor een puber wanneer het een pijnlijke voorgeschiedenis heeft. Het maken van een levensboek of het bekijken en inplakken van foto's, samen met de biologische ouders, kunnen het kind en de ouders helpen om ervaringen en gevoelens te verwerken en een plekje te geven. Ook andere media zijn mogelijk om ervaringen en gevoelens te verwerken.

- De biologische ouders moeten hun puber meer als een gelijkwaardig persoon gaan zien.
De biologische ouders kunnen dit doen door de jongere de gelegenheid te geven om aan te geven wat hij zelf graag wil. Zo kunnen ze de jongere laten bepalen op welke plek de bezoeken plaatsvinden en wat er tijdens de ontmoeting gedaan kan worden. Samen kan er iets worden ondernomen, bijvoorbeeld door iets actiefs te gaan doen.
- Aan een puber kan vaker gevraagd worden wie het zelf graag bij een bezoeken aanwezig wil hebben.
Pubers in de adolescentiefase moeten vaker zelf kunnen aangeven wie zij graag bij een bezoek aanwezig willen hebben. Dit past bij de ontwikkelingsopgaven van een kind in de leeftijd van 12-18 jaar, te weten de ontwikkeling van een persoonlijke identiteit, emotionele zelfstandigheid en beroep en samenleving.
- Bereid een bezoeken voor met de puber.
In deze leeftijd is een voorbereiding niet altijd meer nodig. Het kan afhangen van de relatie die het kind met de ouders heeft. De puber kan een bezoeken schema ontvangen met daarop de data van de bezoeken. Een pleegouder kan in overleg met de puber de puber laten nadenken over wat hij graag wil gaan doen tijdens de bezoeken.
- Bespreek een bezoeken na met een puber wanneer blijkt dat het hier behoefte aan heeft.
Wanneer blijkt dat een puber zelf graag wil praten over de bezoeken, dan moet een bezoeken met het kind nabesproken worden. Na elk bezoek moet een kind de kans krijgen om zijn verhaal kwijt te kunnen aan de pleegouders. Met een puber kan meer in overleg gegaan worden na een bezoeken om te bespreken hoe het ging, wat leuk was, wat minder leuk was, wat het bezoek heeft opgeleverd en wat het kind een volgende keer graag anders zou willen.
- Pubers kunnen belcontact met hun ouders hebben.
De meeste pubers beschikken over een mobiele telefoon. Daardoor hebben zij de mogelijkheid om zelf te bepalen wanneer zij bellen. In sommige situaties kan het goed zijn om toch afspraken te maken over dit belcontact. Belangrijk is wel dat de jongere plezier beleeft aan dit contact. Voor meer informatie over deze richtlijn wordt de lezer verwezen naar de algemene richtlijnen.

- Er wordt rekening gehouden met de wensen van de puber.
Een bezoeksregeling moet zo soepel mogelijk verlopen en de puber krijgt daarbij inspraak. De gezinsvoogd bereidt de biologische ouders er op voor dat hun kind mogelijk minder vaak een bezoeksregeling wil, omdat hobby's en vrienden belangrijker gaan worden. Aangeven moet worden dat dit hoort bij de ontwikkeling van een puber en daarom normaal is.

- De rollen van de ouders en van de pleegouders moeten helder zijn voor een kind.
Tegen kinderen die op latere leeftijd in een pleeggezin gekomen zijn kan gezegd worden dat ze de pleegouders bij de voornaam kunnen aanspreken en de biologische ouders met papa en mama kunnen worden aangesproken. Dit helpt een kind om een onderscheid te maken in rol van de ouders en de rol van de pleegouders.

- Laat een jongere zoveel mogelijk zelf de plaats en inhoud van een bezoeksregeling bepalen.
Wanneer ouders hiermee akkoord gaan kan het kind een gevoel van waardering ontwikkelen en zich belangrijk voelen, omdat het ook een eigen mening en stem heeft waar de ouders naar luisteren.

- Activiteiten tijdens een bezoeksregeling.
  - o In deze leeftijd kan een puber goed zelf aangeven wat het graag wil doen tijdens een bezoeksregeling.
  - o De ouders moeten inspelen op de belevingswereld en gericht zijn op het stellen van vragen om zo hun interesse te tonen.

Algemene richtlijnen

Richtlijnen om een bezoeking te organiseren voor kinderen in alle leeftijden.

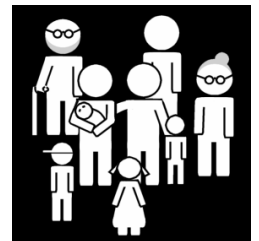

Algemene richtlijnen

- Tijdens een bezoeksregeling moet er contact en interactie tussen ouders en kind zijn.
Contact en interactie tussen ouders en kind is het belangrijkste doel van een bezoeksregeling. Voor een kind moet een bezoeksregeling zo ontspannen mogelijk zijn. Contact tussen ouders en kind kan het kind helpen om uiting te geven aan gevoelens van boosheid, verdriet, schuld en onmacht. En door een regelmatig contact met de ouders ervaart een kind dat zijn ouders om hem geven.

- Het uitgangspunt van een bezoeksregeling is veiligheid, steun en vertrouwen.
Een kind moet zich tijdens een bezoeksregeling veilig voelen, gesteund voelen en zich vertrouwd voelen in de situatie en omgeving.

- Het belang van het kind staat bij een bezoeksregeling centraal.
De veiligheid van het kind, de leeftijd van het kind, het gedrag van het kind en dat wat het kind emotioneel aankan zijn belangrijk wanneer het gaat over het belang van een kind. Ook het perspectief van het kind is belangrijk. Zit het kind in een crisispleeggezin, gaat het kind over naar een langdurend pleeggezin of is er toch nog kans op terugkeer naar huis?

- De eerste twee à drie keer moet een bezoeksregeling altijd begeleid zijn.
Voor de veiligheid en het vertrouwen van het kind moeten de eerste twee à drie bezoeksregelingen in ieder geval begeleid zijn. Tijdens deze begeleide bezoeksregelingen kan het contact en de interactie tussen de ouder en het kind geobserveerd worden door de begeleider van de bezoeksregeling. Na twee of drie begeleide bezoeksregelingen kunnen deze geëvalueerd worden in overleg met alle betrokken. Vervolgens kan worden gekeken hoe de volgende bezoeksregelingen vormgegeven worden. De afspraken die tijdens dit overleg gemaakt worden moeten op papier gezet worden door de gezinsvoogd of de pleegzorgbegeleider.

- Wanneer mogelijk moet een bezoeksregeling onbegeleid zijn.
Bij een begeleide bezoeksregeling is het belangrijk dat een gezinsvoogd en een pleegzorgbegeleider zich voortdurend blijven afvragen of een bezoeksregeling nog begeleid moet zijn. Wanneer een bezoeksregeling onbegeleid kan moet er ook een onbegeleide bezoeksregeling plaatsvinden. Een onbegeleide bezoeksregeling is alleen mogelijk wanneer:
  - o de veiligheid van het kind gegarandeerd kan worden,
  - o het contact en de interactie tussen ouder en kind positief zijn,
  - o ouder(s) over voldoende opvoedkundige vaardigheden bezit(ten),
  - o er vertrouwen is in de biologische ouders door het kind, de pleegouders, de pleegzorgbegeleider en de gezinsvoogd,
  - o de biologische ouders de plaatsing hebben geaccepteerd,
  - o er een klik is tussen het kind, de pleegouders en de biologische ouders,
  - o er geen sprake is van (negatieve) beïnvloeding van het kind door de biologische ouders.

- Broertjes en zusjes moeten apart van elkaar een bezoeksregeling met hun ouders hebben.
Contact tussen broertjes en zusjes onderling is erg belangrijk, maar zij moeten niet standaard elke bezoeksregeling samen hebben. De bezoeksregelingen zijn voor ouder(s) en kind en een bezoeksregeling met alle broertjes en zusjes samen kan ten koste gaan van iemands individuele aandacht van de ouder(s). Beter is om afwisseling te plannen in de aanwezigheid van broertjes en zusjes. Zo kan een kind een paar keer alleen een bezoek hebben met de ouder(s) en dan een keer een bezoeksregeling met de broertjes en zusjes erbij. Belangrijk wordt dan wel dat aan alle partijen duidelijk gemaakt wordt wiens bezoek het is en om wie het in de bezoeksregeling dus draait.
- Pleegouders kunnen onderling met elkaar ervoor zorgen dat broertjes en zusjes contact hebben.
Als de broertjes en zusjes van een pleegkind ook in een pleeggezin wonen, dan kunnen pleegouders onderling contact met elkaar zoeken en samen momenten plannen zodat broertjes en zusjes elkaar kunnen zien.
- Familieleden en vrienden moeten niet bij een bezoeksregeling aanwezig zijn.
Een bezoeksregeling draait altijd eerst om het contact tussen ouders en kind. Afgevraagd moet worden wat het doel van de aanwezigen is tijdens een bezoeksregeling, welke rol familieleden in het leven van het kind hebben gespeeld voordat het kind in een pleeggezin is geplaatst en hoe het kind zou kunnen reageren op de aanwezigheid van bepaalde personen. Belangrijk is het dat er vooraf duidelijke afspraken gemaakt worden over wie er wel en wie er niet bij een bezoeksregeling aanwezig zijn. Verder is het niet in het belang van het kind wanneer er onverwacht familieleden of vrienden bij een bezoeksregeling tussen ouder en kind aanwezig zijn.
- De eerste twee à drie bezoeksregelingen moeten altijd op een neutrale plaats plaatsvinden.
Zo kan rekening gehouden worden met de loyaliteit van het kind naar de biologische ouders en de pleegouders en kan voorkomen worden dat een kind in een loyaliteitsconflict terecht komt. Bij een neutrale plaats kan er gedacht worden aan een speelkamer binnen Trias Jeugdhulp of Bureau Jeugdzorg. Ook kan er aan buiten gedacht worden door naar de speeltuin of naar een horecagelegenheid te gaan. De veiligheid van het kind is hierbij wel belangrijk. Een nadeel van een bezoeksregeling in een openbare ruimte is dat men er bekende mensen tegen kan komen.
- Bij een geheime crisisplaatsing moet een bezoeksregeling op een neutrale plaats plaatsvinden.
Wanneer een kind net uit huis geplaatst is kan een bezoeksregeling bij pleegouders thuis zowel het kind als de pleegouders een onveilig gevoel geven. In de crisispleegzorg speelt er vaak nog veel bij de ouders en weet men niet goed hoe ouders zullen reageren. Opgemerkt moet worden dat een gezinsvoogd altijd tegenover de biologische ouders vanuit het belang van het kind moet verantwoorden waarom een bezoeksregeling op een neutrale plek plaatsvindt.

- Er zijn belangrijke voorwaarden waar een speelkamer aan moet voldoen.

Een speelkamer moet:

- o licht, veilig, gezellig en huiselijk zijn,
- o voldoende ruimte bevatten,
- o speelgoed en spelletjes voor alle leeftijdsgroepen bevatten,
- o een bank met kussens bevatten,
- o kleurplaten, stiften en voorleesboeken bevatten,
- o een poppenhoek of een speelkeukentje bevatten,
- o aan de muur posters, tekeningen of schilderijen.

Pleegouders kunnen ook eigen speelgoed van het kind meenemen naar een bezoekregeling.

- De meest ideale plaats voor een bezoekregeling is bij pleegouders thuis.

Voor het kind is het prettig en vertrouwd om in de eigen omgeving te blijven.

Voorwaarden voor een bezoekregeling bij pleegouders thuis:

- o Aan pleegouders moet gevraagd worden of zij hier voor open staan. Pleegouders moeten zich tijdens een bezoekregeling veilig voelen in hun eigen huis. In een eerste gesprek met pleegouders kan een pleegzorgbegeleider of een gezinsvoogd vragen aan de pleegouders wat de mogelijkheden zijn om in de toekomst een bezoekregeling bij pleegouders thuis te laten plaatsvinden.
- o Acceptatie van de biologische ouders met de pleegzorgplaatsing. Een gezinsvoogd kan de biologische ouders hierin begeleiden.
- o Pleegouders moeten duidelijke afspraken met de biologische ouders maken en beide moeten zich ook aan deze afspraken houden. Zo kunnen er afspraken gemaakt worden over de plaats, de aanvangstijd, wie er bij het bezoek aanwezig zullen zijn, hoelang het bezoek zal duren en wat de ouder en het kind tijdens het bezoek gaan doen.
- o Pleegouders moeten zich tijdens de bezoekregeling bij hun thuis neutraal opstellen, een professionele houding aannemen en de biologische ouders met respect behandelen.

- Belcontacten en het versturen van kaartjes, foto's en tekeningen kunnen belangrijk zijn.

Contacten buiten de bezoekregeling om kunnen goed en belangrijk zijn voor een kind, zolang het kind en de veiligheid van het kind het uitgangspunt blijven. Gedacht wordt dan aan belcontact en het versturen van kaartjes, foto's en tekeningen via de post. Deze vormen van contact kunnen een kind meer vertrouwen geven in de eigen ouders en het kind kan zich serieus genomen voelen door de ouders en zien dat ouders interesse tonen in het kind. Zo kunnen pleegkinderen foto's voor hun ouders meenemen en kunnen de ouders foto's voor hun kind meenemen. Pleegouders zouden de foto's die de pleegkinderen van hun ouders krijgen kunnen plastificeren en er een boekje van kunnen maken. Wanneer een kind er behoefte aan heeft kan het deze foto's regelmatig even bekijken. Bij een geheime plaatsing kunnen ouders de post eerst naar Bureau

Jeugdzorg of Trias Jeugdhulp sturen. Van daaruit wordt de post dan naar het kind in het pleeggezin gestuurd.

- Contacten via internet krijgen een steeds grote rol in het leven van een kind.

Tegenwoordig zijn er vormen van communicatie in onze maatschappij die ervoor kunnen zorgen dat er contact is tussen ouders en kinderen, buiten de bezoeken om. Hierbij wordt gedacht aan het versturen van een e-mail, het digitaal met elkaar communiceren via MSN en het versturen van krabbels via hyves. Belangrijk is dat er op wordt toegezien hoe kinderen en ouders onderling met deze verschillende vormen van contact omgaan, want het communiceren via internet kan risico's met zich meebrengen, zowel voor kinderen, ouders, pleegouders, als voor pleegzorgbegeleiders en gezinsvoogden. Al deze partijen zouden bekend moeten zijn met zowel de voordelen als de nadelen van dergelijke vormen van contact en moeten samen bewuste keuzes maken over de vragen: wat is goed, hoe vaak maak je gebruik van communicatievormen via internet, wanneer en waarvoor? Vooral kinderen en, zo leert de praktijk, ook ouders zijn zich vaak te weinig bewust van de valkuilen en risico's van internet, zeker als het gaat over het plaatsen van privacy gevoelige informatie over henzelf en bijvoorbeeld familieleden.

- Belcontact is mogelijk bij kinderen vanaf vijf jaar.

Kinderen jonger dan vijf jaar begrijpen vaak niet wie ze aan de telefoon hebben. Een tip kan zijn om tijdens het bellen een foto van de ouder met wie het kind belt naast de telefoon neer te zetten. Voorwaarde voor dit belcontact is wel dat het alleen plaatsvindt wanneer het kind positief op dit contact reageert en het contact ook een doel heeft voor het kind. Bij kinderen jonger dan vijf jaar kunnen de pleegouders wel bellen met de biologische ouders om te vertellen hoe het gaat met het kind.

- Maak vaste afspraken over het aangaan van belcontact.

Pleegouders bellen de biologische ouders en niet andersom. Tijdens een belcontact kunnen de pleegouders de telefoon op speaker zetten en meeluisteren. Ook kunnen pleegouders altijd hun eigen telefoonnummer afschermen. Een belcontact kan heel kort zijn. Pleegouders kunnen het telefoongesprek met het kind voorbereiden door het kind te laten nadenken wat het de ouder wil vragen of wil vertellen. Hetzelfde geldt ook voor de biologische ouders die door een gezinsvoogd voorbereid kunnen worden op een telefoongesprek.

- Houd steeds het doel voor ogen dat je met een bepaalde vorm van contact wil bereiken.

Pleegzorgbegeleiders en gezinsvoogden moeten weten welk doel zij met een bepaalde vorm van contact voor ogen hebben en moeten zich voortdurend afvragen of dit doel nog relevant is.

- Een kind moet altijd op een bezoekenregeling voorbereid worden.

De voorbereiding van een kind op een bezoekenregeling is belangrijk en moet daarom veel aandacht krijgen. Deze voorbereiding verschilt wel per kind en per leeftijd van het kind. Sommige kinderen bereid je een week van te voren al op de bezoekenregeling voor, andere kinderen een dag en weer andere kinderen een paar uur. De meeste voorkeur gaat er naar uit om een kind zo kort mogelijk voor de bezoekenregeling voor te bereiden. Met name wanneer onduidelijk is of ouders afspraken wel na zullen komen. Ook bij angst of spanningen vanuit het kind moet een kind kort op een bezoek voorbereid worden. Dit geldt voor kinderen in alle leeftijden. In de voorbereiding moet tegen het kind verteld worden wat er gaat gebeuren, vragen of het kind nog iets wil meenemen, vragen wat het kind graag zou willen doen tijdens het bezoek en ook aangeven dat het kind na de bezoekenregeling weer bij pleegouders thuis terugkomt. Pleegouders kunnen de taak om het kind voor te bereiden op een bezoekenregeling op zich nemen. Een kind moet nog gericht op een bezoekenregeling voorbereid worden wanneer er bijvoorbeeld een bezoek in een gevangenis of in een psychiatrische inrichting plaatsvindt. Uitgelegd aan het kind moet worden wat het kind daar kan verwachten. Bij de verschillende leeftijdsfase van een kind zijn in deze handleiding meer specifieke richtlijnen weergegeven over de voorbereiding van een kind op een bezoekenregeling.

- Bespreek een bezoekenregeling na met een kind wanneer een kind hier behoefte aan heeft.

Wanneer blijkt dat een kind zelf graag wil praten over de bezoekenregeling, dan moet een bezoekenregeling met het kind nabesproken worden. Na elk bezoek moet een kind dan wel de kans krijgen om zijn verhaal kwijt te kunnen aan de pleegouders. Zo kan een pleegouder na elk bezoek, of pleegouder er nu wel of niet bij is geweest, kort even met het pleegkind nabespreken hoe het bezoek gegaan is.

- Hanteer altijd dezelfde volgorde van aankomst en vertrek bij een begeleide bezoekenregeling.

De aankomst: eerst komen de pleegouders met het pleegkind binnen. Wanneer zij binnen zijn, dan pas komen de biologische ouders. Wanneer pleegouders met het kind eerst komen kan het kind even wennen. Eventueel door een kwartier eerder te komen.

Het vertrek: de pleegouders vertrekken samen met het kind als eerste. Daarmee wordt voorkomen dat het afscheid te lang en te emotioneel wordt. Nadat de pleegouders en het kind vertrokken zijn, vertrekken ook de biologische ouders.

- Een bezoekenregeling moet altijd samen met de ouders voorbereid worden.

De voorbereiding van ouders gebeurt soms telefonisch, tijdens een huisbezoek, voor aanvang van de bezoekenregeling of tijdens de autorit naar de bezoekenregeling. Belangrijk is echter dat er voldoende tijd is om ouders duidelijk te maken dat tijdens de bezoekenregeling het accent ligt op contact en interactie tussen ouders en kind. Ouders moeten door een gezinsvoogd voorbereid worden op hoe het bezoek eruit zal zien, wie erbij aanwezig zijn, hoe de aankomst en hoe het vertrek eruit zal gaan zien, hoelang het bezoek zal duren, wat ouders zouden willen gaan doen

tijdens het bezoek en welk gedrag er van ouders verwacht wordt. Hier moeten met ouders duidelijke afspraken over gemaakt worden. Ook moeten ouders voorbereid worden op belangrijke informatie omtrent hun kind en hoe hun kind mogelijk op het bezoek kan gaan reageren.

- Een bezoekenregeling moet altijd samen met de ouders nabesproken worden.

Een gezinsvoogd moet met de ouders terugkomen op de bezoekenregeling. In deze nabespreking kan met de ouders worden besproken hoe zij de bezoekenregeling hebben ervaren, welke gevoelens een rol hebben gespeeld, wat ze gedaan hebben, wat goed ging, wat ze een volgende keer graag anders zouden zien en hoe een volgend bezoek ingevuld kan worden. Zo kan de nabespreking van een bezoekenregeling tevens een voorbereiding op een volgende bezoekenregeling zijn. Wanneer een bezoekenregeling open met ouders nabesproken wordt en ouders een stem krijgen in hoe een volgende bezoekenregeling eruit kan zien, voelen ouders zich gehoord. De nabespreking door de gezinsvoogd met de ouders kan tijdens een huisbezoek, telefonisch of na afloop van een bezoekenregeling wanneer de pleegouders alweer vertrokken zijn met het kind.

- Gedragverandering van een kind na een bezoekenregeling moet als normaal worden gezien.

Verandering in gedrag van een kind na een bezoekenregeling is een uiting van gevoelens en emoties van het kind en moet als normaal worden gezien. Het contact met de ouders helpt een kind uiting te geven aan gevoelens van boosheid, schuld, verdriet en onmacht. Het is daarom te verwachten dat een kind overstuur en geëmotioneerd kan raken na een ontmoeting met de ouders. Het uiten van deze gevoelens kan pleegouders de gelegenheid geven voor het kind te verwoorden hoe het zich voelt. Het biedt ook mogelijkheden om de ouders inzicht te geven hoe hun kind zich voelt in de ontstane situatie. Uitgezocht moet worden waar het gedrag van een kind vandaan komt. Pleegouders en ouders kunnen uitleg krijgen over het gedrag van een kind door de gezinsvoogd of de pleegzorgbegeleider. Een goede voorbereiding en opvang van het kind na een bezoek kunnen het kind helpen om te gaan met de bezoekenregeling. Het veranderde gedrag van een kind kan een paar dagen aanhouden. Wanneer het gedrag van een kind na een bezoekenregeling opvallend anders is en lang aanhoudt, dan kan er voor gekozen worden om het kind een langere hersteltijd te gunnen en daarom een lagere frequentie van de bezoekenregelingen in te stellen. Een pleegzorgbegeleider of gezinsvoogd kan ook navraag doen bij de gedragswetenschapper binnen Trias Jeugdhulp of Bureau Jeugdzorg over het gedrag van een kind.

- Bereid pleegouders voor op gedragverandering van een kind na een bezoekenregeling.

De reactie van een kind na een bezoekenregeling heeft vaak veel weerslag op het pleeggezin. Voor pleegouders is het niet altijd even makkelijk. Zo kan de reactie van een kind na een bezoekenregeling ook per kind verschillend zijn. Sommige kinderen zijn introvert, andere extrovert, andere panisch en weer andere apathisch. Pleegzorgbegeleiders moeten pleegouders begeleiden in het omgaan met het gedrag van een kind na een bezoekenregeling. De pleegouder moet altijd

duidelijk naar het kind zijn en kan een gesprek met het kind aangaan, het gedrag van het kind doorbreken, maar moet bovenal het kind veiligheid bieden. Verder is het belangrijk dat pleegouders accepteren dat een kind na een bezoekenregeling ander gedrag kan vertonen en pleegouders moeten hier ook op voorbereid worden.

- Het geven van een cadeau wordt met ouders besproken.

Voorkomen moet worden dat het geven van cadeaus structureel wordt en dat kinderen de bezoekenregeling koppelen aan het krijgen van cadeaus. De gezinsvoogd kan hier een begeleidende rol in hebben tegenover de ouders. Goed is om na te gaan waarom de ouders steeds iets meenemen. Dit kan zijn omdat ouders wat proberen goed te maken, ouders graag voor hun kind willen blijven zorgen, ouders het gevoel hebben dat ze contact met hun kind verliezen. Het meenemen van cadeaus kan voor ouders ook als vanzelfsprekend horen bij een bezoekenregeling.

- Pleegouders moeten cadeaus die kinderen van hun ouders krijgen bewaren.

Pleegouders moeten respect hebben voor dat wat de biologische ouders geven en moeten hier zorgvuldig mee omgaan. Cadeaus die het kind van de ouders heeft gekregen moeten bewaard worden. Wanneer het kind met vragen komt over vroeger dan kunnen pleegouders vertellen en laten zien aan het kind wat het destijds gekregen heeft van de ouders en dat de ouders er toen voor hem waren.

- Wanneer een kind geen bezoek wil: Luister naar het kind, vraag waarom het kind niet wil en kijk waar de weerstand vandaan komt. Help het kind vervolgens op weg en begeleid het kind.

Er moet altijd geluisterd worden naar een kind wanneer een kind aangeeft dat het geen bezoekenregeling met zijn ouders wil hebben. Aan het kind moet gevraagd worden waarom het niet wil. Dit moet doorspeeld worden naar de gezinsvoogd. Het kind mag zeggen wat het vindt van een bezoek en belangrijk is het om een kind nooit te dwingen om naar een bezoekenregeling te gaan, dit heeft een averechts effect. Gekeken moet worden waar de weerstand van het kind vandaan kan komen. Help het kind op weg en begeleid het kind door met het kind in gesprek te gaan. Wanneer een kind niet naar een bezoekenregeling wil, moet het kind de kans krijgen om zelf met een oplossing te komen om toch naar de bezoekenregeling te gaan: 'Wat heb jij ervoor nodig om toch een zo leuk mogelijke ontmoeting te hebben met je ouders?' 'Hoe lossen we het samen op, zodat je toch naar het bezoek kunt gaan?' 'Wat kan jou helpen?' Wanneer een kind goed kan verantwoorden waarom het geen bezoek wil, dan kan de frequentie van een bezoekenregeling tijdelijk verminderd worden of een bezoekenregeling kan tijdelijk worden stopgezet. Het contact tussen ouder en kind is echter wel belangrijk en moet er ook altijd blijven. De gezinsvoogd moet dit dan vanuit het belang van het kind aan de ouders uitleggen. Per leeftijdsfase van een kind is in deze handleiding een nog meer specifieke richtlijn hierover weergegeven.

- De voorgeschiedenis van een kind is leidend bij het vormgeven van een bezoekenregeling.
Met de voorgeschiedenis moet rekening worden gehouden bij het bepalen van de frequentie en de vorm van een bezoekenregeling. Binnen een crisisplaatsing is de voorgeschiedenis belangrijker dan bij een langdurende plaatsing. Binnen de crisis zijn er vaak ook veel spanningen en kan er sprake zijn van dreiging en geweld vanuit de ouders naar het kind en de hulpverlening.
- Laat het kind tijdens een bezoekenregeling de kleding dragen die het van de ouders heeft gekregen.

- Een goede onderlinge relatie tussen de ouders en de pleegouders is belangrijk.

- Bij aanwijsbare veranderingen in het gedrag van de ouder moet de voorgeschiedenis meer op de achtergrond raken.

Bij een langdurende plaatsing kan het gedrag van de ouder veranderd zijn. Wanneer deze verandering in het gedrag van de ouders in het belang van het kind is, dan kan soepeler met de voorgeschiedenis worden omgegaan. De veiligheid van het kind moet altijd voorop staan, maar ouder en kind moeten wel met elkaar verder en moeten elkaar blijven zien. Wanneer ouders weer een kans krijgen om een nieuwe en betere relatie met hun kind op te bouwen kunnen zij gaan werken aan een positief contact.

- Bespreek met de ouders hoe het kind de ouders en de pleegouders aanspreekt.

Het is afhankelijk van de leeftijd hoe pleegkinderen de biologische ouders en hun pleegouders aanspreken. Bij kinderen die jong in een pleeggezin gekomen zijn is niet te voorkomen dat zij hun pleegouders papa en mama noemen. Met kinderen die op latere leeftijd in een pleeggezin zijn gekomen, wordt afgesproken hoe zij de pleegouders noemen. Tijdens de bezoekenregeling kan het pijnlijk zijn voor biologische ouders wanneer het kind de pleegouders aanspreekt met papa en mama. Tijdens de voorbereiding van ouders op een bezoekenregeling moet hier aandacht aan besteed worden.

- Gewenst handelen van pleegzorgbegeleiders en gezinsvoogden.

- o Stel het belang van het altijd kind voorop.
- o Wees deskundig en professioneel.
- o Zorg voor goede communicatie en een goede samenwerking om sneller samen op één lijn te komen.
- o Ga én blijf met elkaar in overleg, respecteer elkaars mening, toon begrip voor elkaar en elkaars standpunt.
- o Wees niet te star in het organiseren van een bezoekenregeling, maar stel jezelf wat vrijer op.
- o Maak afspraken met de betrokkenen over plaats, tijd, vorm en datum van een bezoekenregeling.
- o Wees bereikbaar voor ouders, pleegouders en andere betrokkenen.

- Toon interesse in en betrokkenheid naar de pleegouders en de biologische ouders door regelmatig even contact op te nemen. Neem steeds zelf hierin het initiatief.
  - Een bezoeksregeling is er voor ouder en kind. Gebruik een bezoeksregeling daarom niet om nog zaken met de ouders of de pleegouders te bespreken.
  - Neem als begeleider bij een bezoeksregeling bewust een actieve of minder actieve rol aan: Stuur ouders in gedrag, reik ouders handvatten aan, observeer of neem een facilitaire rol aan.
  - Wanneer men zich niet prettig voelt in de ruimte waar een bezoeksregeling plaatsvindt, wees dan flexibel en maak gebruik van een andere locatie.
- Benoem het naar ouders wanneer zij acceptatie naar het kind en de pleegouders uitspreken.
Binnen de pleegzorg valt of staat alles met acceptatie, vandaar dat het als belangrijk wordt gezien om positief naar ouders te zijn wanneer zij acceptatie uitspreken en uitstralen naar hun kind en de pleegouders. Met acceptatie wordt bedoeld dat de biologische ouders het goed vinden dat hun kind in een pleeggezin woont en dat ze de verzorging en de opvoeding van hun kind door de pleegouders respecteren. Een goede onderlinge relatie met respect en vertrouwen en goede onderlinge samenwerking met informatie-uitwisseling tussen de biologische ouders en de pleegouders wordt als zeer positief ervaren. Voor het kind en de loyaliteit van het kind is dit erg belangrijk. Binnen de crisispleegzorg kan acceptatie vanuit de biologische ouders moeilijker zijn, vanwege de vele spanningen en onduidelijkheden die er dan nog zijn. Binnen de langdurende pleegzorg kan hier meer aandacht aan besteed worden. Een gezinsvoogd kan de biologische ouders naar acceptatie begeleiden.
  - Stel altijd een bezoeksplan op met alle betrokkenen zodra een kind in een pleeggezin geplaatst is.
Zodra een kind in een pleeggezin geplaatst is moet er samen met alle betrokkenen een bezoeksplan opgesteld worden waarin duidelijke afspraken gemaakt worden voorafgaande aan de bezoeksregelingen over onder andere de duur van het bezoek, tijd, manier van aankomst en vertrek, het meenemen van cadeautjes, belafspraken en wie het kind brengt en weer ophaalt wanneer pleegouders er niet bij zijn. Gemaakte keuzes en afspraken moeten naar ouders toe verantwoord worden vanuit het belang van het kind.
  - Maak na afloop van een bezoeksregeling altijd een kort verslag.
Na afloop van een bezoeksregeling moet er een verslag gemaakt worden door de pleegouder, pleegzorgbegeleider of de gezinsvoogd. Met elkaar moet worden afgesproken wie dit doet. In dit verslag moet komen te staan: waar het bezoek heeft plaatsgevonden, wie erbij het bezoek waren, welke activiteiten er gedaan zijn, tijd dat ouder arriveerde, duur van het bezoek, contact en interacties die hebben plaatsgevonden, observatie van afscheid tussen ouder en kind en reacties van het kind en de ouder na afloop van het bezoek.

- Ontwikkel een standaardformulier voor de verslaglegging na afloop van een bezoekenregeling.
In dit standaardformulier moeten in ieder geval het volgende ingevuld kunnen worden: waar het bezoek heeft plaatsgevonden, wie erbij het bezoek waren, welke activiteiten er gedaan zijn, tijd dat ouder arriveerde, duur van het bezoek, contact en interacties die hebben plaatsgevonden, observatie van afscheid tussen ouder en kind en reacties van het kind en de ouder na afloop van het bezoek.
- In een bezoekenregeling moet ontspanning, regelmaat, structuur en continuïteit zitten.
Er moet ontspanning, regelmaat, structuur en continuïteit in de bezoekenregeling zitten, met een vast ritueel dat bekend is bij het kind.
- Bouw een bezoekenregeling langzaam op.
Een bezoekenregeling uitbreiden kan altijd nog, maar een bezoekenregeling terugdraaien in frequentie, plaats of vorm is veel lastiger.
- Wanneer de taal van de ouders een probleem is kan een tolk bij de bezoekenregeling aanwezig zijn.
- Pleegouders uiten zich neutraal over de biologische ouders.
Pleegouders nemen een neutrale houding aan tegenover de biologische ouders en uiten zich ook neutraal over de biologische ouders tegenover het kind. Voor de loyaliteitsgevoelens van het kind naar de eigen ouders is dit belangrijk.
- Belangrijk om te bewaren.
Knuffels, kleding, tandjes, etc. van het kind tijdens de pleegzorgplaatsing moeten bewaard worden en aan de ouders worden gegeven, bijvoorbeeld tijdens een bezoekenregeling.
- Pleegkinderen moeten gerust gesteld worden over waar andere broertjes en zusjes wonen.
Hier kan de gezinsvoogd of de pleegzorgbegeleider voor zorgen.
- Een kind moet de waarheid of gedeeltelijk de waarheid weten over zijn biologische ouders.
Stap voor stap kun je als pleegouder aan een kind iets vertellen over de biologische ouders. 'Je moeder is heel lief, maar ze kon niet goed voor jou zorgen.' 'Ik zeg dit niet om jou te kwetsen'. Altijd luisteren naar het kind, aansluiten bij dat wat het kind vraagt en daarop verder gaan.
- Pleegouders moeten hun eigen meningen en ideeën blijven aangeven.
Pleegouders moeten hun eigen meningen en ideeën kenbaar maken aan de pleegzorgbegeleider of gezinsvoogd wanneer ze het ergens niet mee eens zijn. Samen moet er tot een oplossing worden gekomen.

- Een pleegouder moet zich zelf ook voorbereiden op een bezoekregeling.
Een pleegouder moet zich ook voorbereiden op een bezoekregeling en zelf al een plannetje in het hoofd hebben over wat ouder en kind zouden kunnen gaan doen tijdens de bezoekregeling. Zo wordt ook de voorbereiding en nabespreking van pleegouders op een bezoekregeling door pleegzorgbegeleiders belangrijk gevonden. Pleegouders moeten weet van en inzicht hebben in de problematiek van ouders, begrip tonen en zich neutraal uiten over de biologische ouders.

- Video Hometraining kan tijdens een bezoekregeling ingezet worden voor de ouders.
Met het oog op terugplaatsing kan er tijdens een bezoekregeling Video Hometraining ingezet worden. Zo kunnen ouders geholpen worden om het contact met hun kind te verbeteren en om ondersteuning te krijgen in het omgaan met hun kind.

contact en interactie

Zorg voor contact en interactie tussen ouders en kind tijdens een bezoeksregeling.

wat wil een puber?

Besprek met een puber hoe hij/zij zelf graag wil dat de bezoeksregeling ingevuld wordt.

uitgangspunt

Het uitgangspunt van een bezoeksregeling is veiligheid, steun en vertrouwen.

tempo

Bouw een bezoeksregeling langzaam op. Zorg voor ontspanning, regelmaat, structuur en continuïteit.

kind centraal

Laat je bij een bezoeksregeling leiden door het belang van het kind.

voorbereiding en nabespreking

Bereid een bezoeksregeling voor met de ouders en het kind. Besprek een bezoeksregeling ook altijd met de ouders en het kind na.

belcontact

Geen belcontact met de ouders voor kinderen jonger dan vijf jaar.

levensboek

Gebruik een levensboek om samen mee bezig te zijn tijdens een bezoeksregeling.

bezoekplan en verslag

Stel altijd een bezoekplan op en maak van elke bezoeksregeling een kort verslag.